

YHTEISKUNTATIEETEELLINEN
TIETOARKISTO

Yhteiskuntatieteellisen tietoaarkiston vuosikertomus 2009

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto
Vuosikertomus 2009

Julkaisija: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto (FSD)
Käyntiosoite: Åkerlundinkatu 5 B, 4. krs, Tampere
Postiosoite: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto
33014 Tampereen yliopisto

Puhelin: 040 190 1432
Faksi: (03) 3551 8520

Sähköposti: etunimi.sukunimi@uta.fi
fsd@uta.fi

Kotisivu: <http://www.fsd.uta.fi/>

Julkaisu vuosi 2010

Taitto
Marita Alanko

Tampere 2010

SISÄLLYS

Tehtävät ja tavoitteet	4
Tietoarkiston käyttäjäpalvelu ja tekninen tuki	4
– Aineistojen jatkokäyttö	
– Arkistoitavaksi hankitut aineistot	
– Aineistojen käsittely ja asiakaspalvelu	
– Tietoarkiston tekniset palvelut ja tuki	
– Aineistoista ja palveluista tiedottamista	
– 10-vuotisjuhlintaa	
Tietovarannot	10
Kotimaista yhteistyötä ja hankkeita	11
Kansainvälistä yhteistyötä ja hankkeita	12
Kansainvälistä aineistoyhteistyötä	14
Talous	16
Tietoarkiston johtokunta ja valtakunnallinen neuvottelukunta	16
Henkilökunta vuonna 2009	19

Kuviot ja taulukot

Kuvio 1. Jatkokäyttöön toimitettujen aineistojen lukumäärä käyttötarkoituksen mukaan 2005–2009	5
Kuvio 2. Jatkokäyttöön toimitetut aineistot organisaatioittain 2009, %	6
Kuvio 3. Arkistoon hankittujen aineistojen lukumäärä vuosina 2004–2009	7
Taulukko 1. Vuonna 2009 valmistuneiden aineistojen arkistointiprosessin kesto	8

Tehtävät ja tavoitteet

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto on yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen ja opetuksen valtakunnallinen palveluyksikkö, joka arkistoi ja välittää elektronisia tutkimusaineistoja tutkimus- ja opetuskäyttöön. Toimintaa rahoittaa opetusministeriö. Tietoaarkisto on perustettu Tampereen yliopiston yhteyteen vuoden 1999 alussa.

Vuosi 2009 oli paitsi strategiakauden 2007–2009 viimeinen vuosi myös tietoaarkiston toiminnan 10-vuotisjuhlavuosi, mikä näkyi tietoaarkiston toiminnassa eri tavoin tapahtumina ja julkaisuina. Heinäkuussa tietoaarkisto muutti uusiin tiloihin Åkerlundinkatu 5:een. Muutto tavaroiden pakkaamiseen ja purkamiseen sekä uusiin tiloihin asettuminen työllistivät koko henkilökuntaa, eniten teknisten palveluiden väkeä.

Päättäneellä strategiakaudella 2007–2009 tietoaarkisto edisti tutkimusaineistojen keruun, arkistoinnin ja jatkokäytön hyviä tutkimuseettisiä käytäntöjä monin tavoin. Työn onnistumisesta osoituksena on tutkimusetiikkaa koskevien tietopalvelu- ja esiintymispyyntöjen runsas määrä ja tietoaarkiston maaliskuussa julkaiseman Tutkimusaineistojen tiedonhallinnan käsikirjan saama suosio. Päättäneen kolmivuotiskauden ja uuden kauden strategia-asiakirjat ovat tietoaarkiston verkkosivuilla: <http://www.fsd.uta.fi/hallinto/asiakirjat/>.

Sekä päättäneellä kaudella että tulevalla kolmivuotiskaudella tietoaarkisto osallistuu aktiivisesti uuden eurooppalaisen tutkimusinfrastruktuurin, Cessda-ERICin, toiminnan käynnistämiseen. Vuoden 2009 alussa julkaistussa Suomen ensimmäisessä kansallisen tason tutkimuksen infrastruktuurien tiekartassa data-arkistojen yhteisen infrastruktuurin rahoituksesta päättäminen asetettiin kiireellisten hankkeiden joukkoon. Tietoaarkisto sai Suomen Cessda-ERIC-jäsenmaksuun tarvittavan rahoituksen opetusministeriöltä.

Cessda-yhteistyöstä riippumatta kansainvälinen ja kansallinen yhteistyö eri toimijatahojen kanssa on tietoaarkistolle välttämätöntä. Data-arkistoilla on keskeinen rooli kansainvälisesti vertailevan tutkimuksen edistämässä. Tietoaarkisto osallistuu monin tavoin useiden merkittävien tutkimussarjojen kansallisen aineistonkeruun suunnitteluun, rahoitukseen ja aineiston käyttökuntoon saattamiseen suomalaisten ja ulkomaisten jatkokäyttäjien saataville. Aineistojen saatavuuden edistäminen edellyttää tiivistä yhteistyötä myös kotimaisten toimijoiden kanssa.

Tietoaarkiston käyttäjäpalvelu ja tekninen tuki

Aineistojen jatkokäyttö

Vuonna 2009 tietoaarkistossa käsiteltiin 238 käyttö lupahakemusta eli lähes saman verran kuin edellisellä vuonna. Jatkokäyttöön toimitettiin 507 aineistoa. Toimitetuista aineistoista hieman yli kymmenen prosenttia oli kvalitatiivisia.

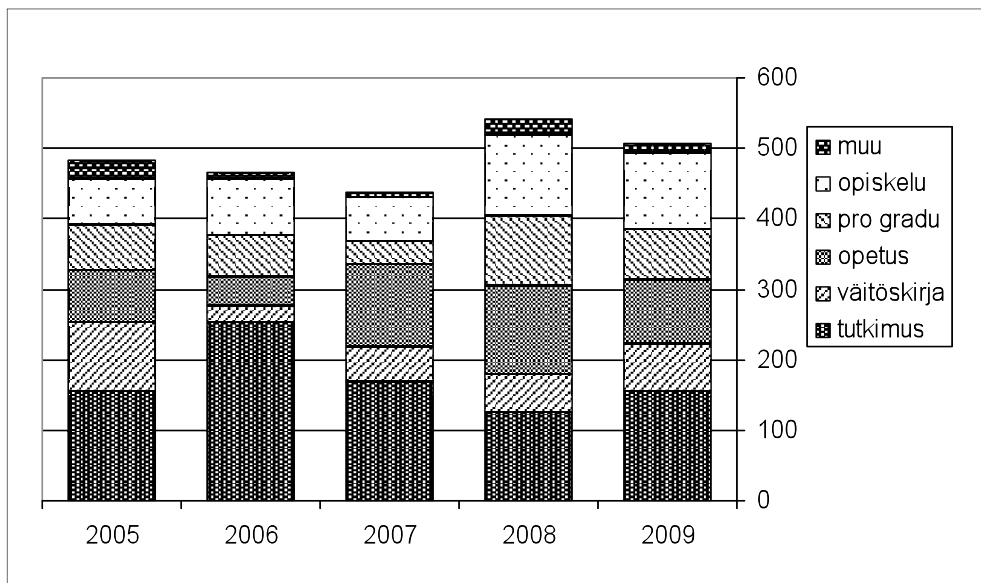
Tietoaarkistosta tilattiin 264 eri tutkimusaineistoa, joka on noin neljäsosa tietoaarkiston varannosta. Suosituimpia yksittäisiä aineistoja olivat Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä 2006, Nuorisobarometri 2008, Eduskuntavaalitutkimus 2007, Yliopisto-opiskelijoiden terveystutkimus 2004, World Values Survey 2005: Suomen aineisto, ISSP 2008 Uskonto III: Suomen aineisto ja Elämänkulku 1971–2002.

Suosituimmat aineistosarjat olivat International Social Survey Programme, Eurobarometrit, Nuorisobarometrit ja Puolueiden ajankohtaistutkimukset.

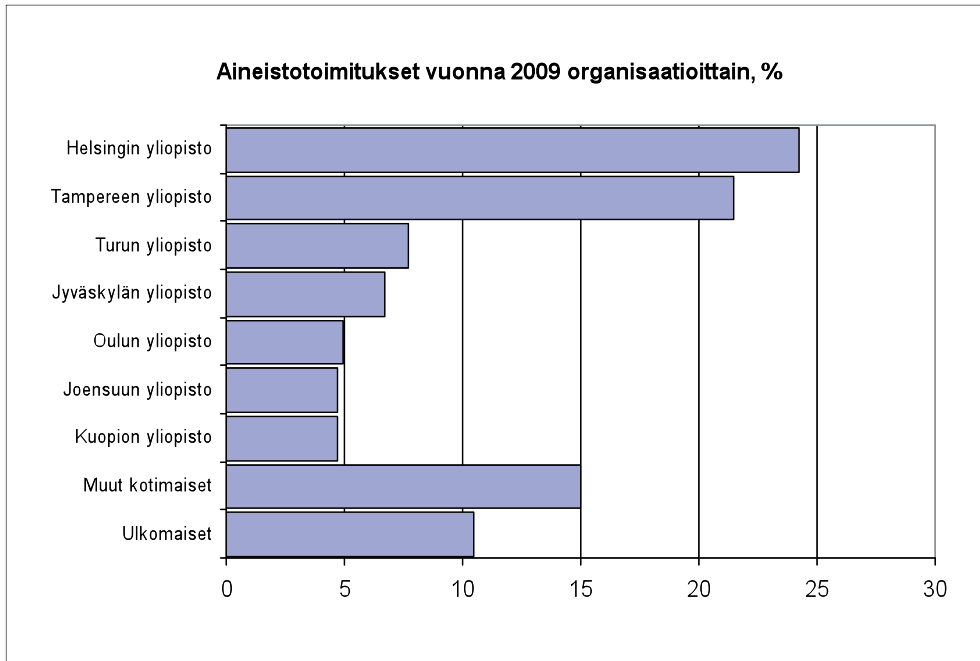
Yhtä käyttölupaa kohti luovutettiin keskimäärin kaksi tutkimusaineistoa. Aineistoista 31 prosenttia toimitettiin tutkimukseen, 32 prosenttia opinnäytteisiin (kandidaatintöihin, pro graduihin, lisensiaatintöihin ja väitöskirjoihin) sekä opiskeluun ja opetukseen 34 prosenttia. Aineistoja toimitettiin yhteensä 48 organisaatioon (35:een Suomessa ja 13:een ulkomailla), eniten Helsingin ja Tampereen yliopistoihin. Ulkomaille toimitetaan aineistojen englanninkieliset versiot.

Käyttölupien määrä ei kerro aineistojen koko käyttäjämäärää. Opetustarkoituksiin tilatuilla aineistoilla on yleensä kymmeniä käyttäjiä, mutta vain kurssin opettajalta vaaditaan käyttölupa. Menetelmäopetuksen tietovarannon harjoitusaineistot ja muut vapaasti ladattavat aineistot eivät myöskään sisälly edellisiin tilastoihin. Palvelinlokien perusteella niitä ladattiin vuonna 2009 noin 4000 kertaa.

Tietoarkisto pitää kirjaa julkaisuista, joissa on käytetty arkistoituja aineistoja. Vuonna 2009 julkaisutietokantaan lisättiin 110 julkaisua.

Kuvio 1. Jatkokäyttöön toimitettujen aineistojen lukumäärä käyttötarkoituksen mukaan 2005–2009

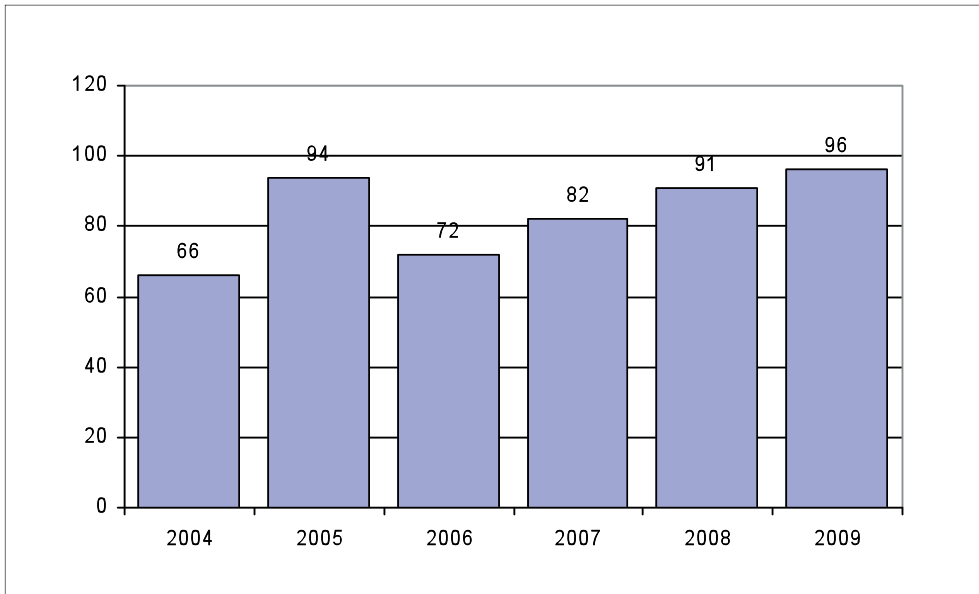
Kuvio 2. Jatkokäyttöön toimitetut aineistot organisaatioittain 2009, %

Arkistoitavaksi hankitut aineistot

Vuoden 2009 aikana aineistoja hankittiin vakiintuneiden käytäntöjen mukaan. Tietoarkiston työryhmä kävi paikallistetut aineistot läpi ja arvioi niiden arkistoitavuuden ja jatkokäytön mahdollisuudet muutaman kerran vuoden aikana. Mahdollisille aineiston luovuttajille lähetettiin arkistointipyyntö sähköpostitse joukkopostituksena. Tietoarkiston henkilökunta paikallistaa mahdollisia arkistoitavia aineistoja muun muassa tutkimusjulkaisuista ja tiedotusvälineistä ja merkitsee aineistojen perustiedot sisäiseen tietokantaan.

Lisäksi tietoarkiston henkilökunta kävi esittelemässä aineistojen arkistointia ja neuvottelemassa tutkimusaineistojen arkistoinnista tutkimuslaitoksissa ja yliopistojen laitoksissa. Vuoden aikana saatiin aineistoja joistakin uusista organisaatioista ja uusilta tutkimusaloilta, kuten työ- ja elinkeinoministeriöstä ja Suomen ympäristökeskuksesta.

Lokakuussa 2009 tietoarkisto sai varantoonsa tuhannennen aineiston. Aineiston luovutti Pentti Kiljunen, Yhdyskuntatutkimus Oy:stä. Aineisto on FSD2478 Energia-asennetutkimus 2008. Kiljunen on luovuttanut jo noin 70 aineistoa. Yhteensä uusia aineistoja hankittiin 96. Näistä kvantitatiivisia on 90 ja kvalitatiivisia 6.

Kuvio 3. Arkistoon hankittujen aineistojen lukumäärä vuosina 2004–2009

Yli puolet kaikista tietoarkeeseen arkistoiduista aineistoista on kvantitatiivisia kotimaisia ja noin neljännes kvantitatiivisia ulkomaisia vertailuaineistoja. Kvalitatiivisten aineistojen osuus on runsas kymmenys.

Arkistoiduissa kotimaisissa kvantitatiivisissa aineistoissa on yhteensä lähes 124 000 muuttujaa ja yli 1,12 miljoonaa havaintoyksikköä. Lukuun on laskettu mukaan vain sellaiset aineistot, joissa Yhteiskuntatieteellinen tietoarkeisto on alkuperäinen arkisto. Esimerkiksi kansainvälisten aineistosarjojen alkuperäisarkisto on jokin ulkomainen data-arkisto ja Yhteiskuntatieteellisessä tietoarkeistossa säilytetään vain tutkimusaineiston kopiota.

Suurimman massan tietoarkeiston koko aineistovarannosta muodostavat kvantitatiivisten aineistojen havaintomatriisit. Niiden yhteenlaskettu koko vuoden lopussa oli 5,88 gigatavua. Aineistoja ja muuttujia kuvailevaa metadattaa, esimerkiksi koodikirjoja ja kyselylomakkeita, oli tietoarkeiston palvelimella yhteensä 1,63 gigatavua.

Aineistojen käsittely ja asiakaspalvelu

Vuonna 2009 valmistui 73 kvantitatiivisen ja 13 kvalitatiivisen aineiston arkistointi. Arkistointiprosessin kesto vaihteli suuresti, sillä aineistot ja niihin kohdistuva kysyntä ovat hyvin erilaisia. Vuonna 2009 valmistuneiden aineistojen prosessointi kesti keskimäärin 4,5 kuukautta. Puolet aineistoista valmistui alle kolmessa kuukaudessa.

Taulukko 1. Vuonna 2009 valmistuneiden aineistojen arkistointiprosessin kesto

Prosessin kesto kuukausina	%
< 3 kk	52
3–6 kk	22
6–9 kk	12
9–12 kk	6
12 kk <	8

Aineiston tilaajista suurin osa sai pyytämänsä aineiston tavoitteiden mukaisesti kahdessa työpäivässä hakemuksen saapumisesta. Ulkomaisia asiakkaita palveltiin kääntämällä aineistoja englanniksi. Palvelinten uusiminen ja muutto aiheuttivat vain lyhyitä katkoksia asiakaspalveluun. Uusimmat aineistot -sivulle lisättiin RSS-syöte.

Maaliskuussa julkaistiin tutkimusaineistojen tiedonhallinnan käsikirja, joka sisältää ohjeita sähköisen tutkimusaineiston hallintaan sen elinkaaren eri vaiheissa. Käsikirja on suunnattu tutkijoille. Se on avoimesti saatavilla tietoaarkiston verkkosivuilla. Käsikirjaan sisältyvät tiedonhallintasuunnitelmat ja aineistojen anonymisointiohjeet julkaistiin myös englanniksi.

DDI3-taitoja käytiin opiskelemaan viikon kutsuseminaarissa Saksan Dagstuhliissa ja eurooppalaisten DDI-käyttäjien EDDI 2009 -kokouksessa Bonnissa.

Tietoaarkiston tekniset palvelut ja tuki

Tietoaarkiston tietotekninen käyttöympäristö uusiutui vuoden 2009 aikana paljon. Vuoden 2008 lopussa hankitut palvelinlaitteet otettiin käyttöön tammikuun alkupäivinä ja palvelinympäristö organisoitiin samalla uudelleen. Samalla otettiin käyttöön uusittu työasemien asennusjärjestelmä. Tietoaarkistotyöläisten käyttämät sovellukset pysyivät pääosin samoina, ja käyttöympäristö on samanlainen, mutta laitteistojen ja ohjelmistojen hallinta ja ylläpito on helpottunut huomattavasti. Uusittua ympäristöä on kehitetty edelleen vuoden kuluessa.

Toinen suuri muutos käyttöympäristöön tuli heinäkuun muuton seurauksena. Muutto työllisti teknisiä palveluita paljon, mutta se sujui tietoteknisesti erittäin hyvin. Tietojärjestelmiin muutto aiheutti vain reilun vuorokauden mittaisen katkon. Uudet tilat, erityisesti uusi palvelintila, soveltuvat toimintaan vanhoja paremmin. Kaikkiaan tietotekninen toimintaympäristö kehittyi ja parantui vuoden kuluessa hyvin paljon.

Muutoin tekniset palvelut tukivat yksikön toimintaa aiempien vuosien tapaan. Teknisiä palveluja työllistivät muun muassa IASSIST 2009 -konferenssin järjestelyt ja verkkosivujen ylläpito, Minna.fi-verkkopalvelun kehittäminen, operatiivisen tietokannan kehittäminen, aineistojen verkkojakelun suunnittelu ja osallistuminen kansainvälisiin ja kansallisiin projekteihin ja yhteistyöhön (kuten CESSDA-PPP, KDK-PAS, DDI3-kuvailuformaattiin tutustuminen). Verkkosivuille lisättiin aineistojen julkaisemisesta kertova RSS-syöte ja tietoaarkiston seminaar-

riin ilmoittautuminen hoidettiin ensimmäistä kertaa sähköisellä verkkolomakkeella. Lisäksi Menetelmäopetuksen tietovarannon PDF-version tuottamiseen laadittiin ohjelmisto ja selvitettiin PDF/A-formaatin soveltumista arkistointiin.

Aineistoista ja palveluista tiedottamista

Tietoarkiston tiedottamisen tärkein väline ovat toimivat ja ajantasaiset verkkosivut, joiden kautta arkistopalvelut ovat koti- ja ulkomaisten käyttäjien ulottuvilla ajasta ja paikasta riippumatta.

Vuonna 2009 arkiston suomenkielisillä verkkosivuilla oli keskimäärin runsaat 2500 ja englanninkielisillä 130 käyntiä vuorokaudessa. Kaikkiaan sivupyynnöiden määrä kasvoi vuoden 2008 noin 950 000:sta vuoden 2009 lähes 996 000:een.

Verkkolehti *Tietoarkisto* ja sen englanninkielinen versio *FSD Bulletin* ilmestyivät kumpikin kolme kertaa. Painettu Tietoarkisto-lehti ilmestyi joulukuun alussa. Sen teemana oli tutkimusdata verkossa.

Tietoarkiston sähköpostitiedotuslistalle kutsuttiin uusia jäseniä muiden sähköpostilistojen kautta. Vuoden lopussa jäseniä olikin noin 520. Vuoden takainen jäsenmäärä oli alle 300. Listalle lähetettiin 14 viestiä. Tiedotuslistan viestit sisältävät muun muassa koosteen verkkosivuilla julkaistuista tiedotteista. Verkkosivuilla julkaistiin 32 tiedotetta. Aiheeltaan sopivia tiedotteita lähetettiin yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen viestintäyksiköihin ja median edustajille.

Tietoarkisto järjesti kaksi kotimaista seminaaria. Tietoarkisto, Rekisteritutkimuksen tukikeskus (ReTki) ja Ihmistieteiden metodikeskus (IHME) järjestivät Jyväskylän yliopistossa 10. syyskuuta tutkijoille ja opiskelijoille suunnatun seminaarin *Erilaiset aineistot ihmistieteissä – Esimerkkinä köyhyystutkimus*. Osallistujia oli runsaat 30. Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan kirjaston kanssa 9. lokakuuta Helsingissä järjestetty seminaari *Tutkimusaineistojen tiedonhallinta – kokemuksia ja ohjeita* täyttyi ennen ilmoittautumisajan päättymistä. Noin 100 henkilöä osallistui seminaariin, joka oli erityisesti suunnattu tutkimusrahoituksen hakijoille.

10-vuotisjuhlintaa

10-vuotisen toiminnan kunniaksi julkaistiin 10-vuotistoimintakertomus, joka on suomen- ja englanninkielinen. Juhlajulkaisu sisälsi perustoiminnan kuvauksen lisäksi myös joidenkin yhteistyötahojen puheenvuoroja.

10-vuotista toimintaa juhlistettiin toukokuun 26. päivänä ennen IASSIST-konferenssia järjestetyssä juhlassa, joka oli suunnattu erityisesti tietoarkiston yhteistyökumppaneille CESSDA-arkistoissa. Joulukuun 16. järjestettiin suomalaisille yhteistyökumppaneille suunnattu glögitilaisuus ja 17. päivänä järjestettiin johtokunnalle, neuvottelukunnalle, omalle henkilökunnalle ja joillekin kutsutuille tutkijoille tarkoitettu kehittämisseminaari.

Tietoarkisto perusti 10-vuotisen toimintansa kunniaksi *Tietoarkistotyön edistäjä* -palkinnon. Ensimmäisen palkinnon sai professori emeritus **Leif Nordberg** Åbo Akademiasta. Palkinto ojennettiin hänelle joulukuisen kehittämisseminaarin juhhalounaan yhteydessä. Tietoarkistotyön edistäjä -palkinto myönnetään huomionosoituksena henkilölle, joka on merkittävästi edistänyt tietoarkiston toimintaedellytyksiä, toimintaa ja tavoitteita suomalaisessa tiedeyhteisössä. Se on henkilökohtainen akateeminen huomionosoitus, jonka saaja saa muistoksi nimikoidun taide-esineen. Palkinnon saaja ei voi kuulua myöntöhetkellä tietoarkiston hallintoeliimeen tai henkilökuntaan. Palkintoa ei myönnetä määrävälein.

Tietovarannot

MENETELMÄOPETUKSEN TIETOVARANTO, MOTV

Menetelmäopetuksen tietovaranto on yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden tutkimusmenetelmien opetuksen ja opiskelun verkko-oppimisympäristö. Sitä käytetään sekä itseopiskeluun että menetelmäopetukseen. Tietovarannon käyttö lisääntyi edelleen vuonna 2009. Etenkin KvaliMOTV kasvatti suosiotaan. Kaiken kaikkiaan MOTVin sivut olivat jälleen tietoarkiston käytetyin alisivusto. Opettajien käyttöilmoitusten perusteella MOTV:ää hyödynsi vuoden 2009 menetelmäkursseilla yli 800 opiskelijaa yli kymmeneltä tieteenalalta. Viikoittain tietovarantoon kohdistui yli 9700 sivupyynnöä. KvaliMOTV:iin lisättiin uusia harjoitusaineistoja ja harjoitustehtäviä vuonna 2009. Vuoden lopussa KvaliMOTV julkaistiin myös pdf:nä.

■ MOTV: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

POHTIVA – POLIITTISTEN OHJELMIEN TIETOVARANTO

Tietoarkisto jatkoi suomalaisten poliittisten puolueiden ohjelmien kokoamista POHTIVA-tietovarantoon. Kesäkuussa 2009 pidettyihin europarlamenttivaaleihin toimitettiin erillissivusto, Vaalimaatti 2009, joka sisälsi kaikkien vaaleissa ehdokkaita asettaneiden rekisteröityneiden puolueiden periaate- ja vaaliohjelmat. Ohjelmat lisättiin myös POHTIVAn tietokantaan. Joulukuussa 2008 varannossa oli 844 ohjelmaa 58 puolueelta. Käyttäjäpalautteen perusteella muutamien ohjelmien digitoinnin oikeellisuus tarkistettiin ja virheet korjattiin.

Europarlamenttivaalien yhteydessä POHTIVA oli linkitetty jälleen keskeisiin vaalikoneisiin. POHTIVA:an kohdistui viikoittain noin 1200 sivupyynnöä. Käyttö jakaantui verrattain tasaisesti koko vuodelle. Vaalimaatin käyttöpiikki kohdistui erityisesti ennakoäänestysaikaan (noin 40 %). Vaalimaatin viikoittaisten sivupyynnöiden keskiarvo vuonna 2009 oli noin 350.

■ POHTIVA: <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/>

Kotimaista yhteistyötä ja hankkeita

Tietoarkiston kotimainen yhteistyö toteuttaa eri tavoin pyrkimystä tutkimusaineistojen saatavuuden parantamiseen.

TUTKIMUSEETTINEN ASiantuntijatyö

Tietoarkiston kehittämisspäällikkö on ollut tutkimuseettisen neuvottelukunnan jäsen (toimikausi 2007–tammikuu 2010). Hän on osallistunut aktiivisesti neuvottelukunnan kokouksiin ja muuhun toimintaan. Lisäksi tietoarkiston kehittämisspäällikkö on esitelmöinyt tutkimuseettiä neljässä kansallisessa ja kahdessa kansainvälisessä konferenssissa ja antanut tutkimuseettikan koulutusta perus- ja jatkokoulutettaville eri yliopistoissa ja vastannut lukuisiin tutkimuseettiä koskeviin tietopalvelukysymyksiin.

TASA-ARVOTIEDON KESKUS MINNA

Tietoarkisto sai keväällä 2009 sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä tehtäväkseen sukupuolten tasa-arvoa koskevan tiedon kokoamiseen ja välittämiseen keskittyvän palvelun suunnittelun ja käynnistämisen. Hankkeeseen rekrytoitiin tietopalveluasiantuntija ja tietopalvelupäällikkö. Yksivuotisen hankkeen ensimmäinen etappi oli verkkopalvelun avaaminen joulukuussa. Se korvasi vuodesta 2004 toimineen valtakunnallisen naistutkimus- ja tasa-arvoportaali Minnan. Uusi palvelu hyödyntää vanhaa Minnaa, vaikka suuri osa sisällöstä on uutta. Palvelu on suunnattu laajalle käyttäjäkunnalle: hallinnolle, tutkijoille, tiedotusvälineille, politiikan ja järjestöjen toimijoille, yrityksille ja kansalaisille. Syksyn aikana hanke rakensi myös yhteistyöverkoston useiden eri tahojen kanssa.

■ Minna.fi: <http://www.minna.fi/>

KANSALLINEN DIGITAALINEN KIRJASTO -HANKE, PITKÄAIKAISSÄILYTYSJAOSTO

Opetusministeriön alaisen Kansallinen digitaalinen kirjasto -hankkeen (KDK:n) tavoitteena on kirjastojen arkistojen ja museoiden sähköisten aineistojen saatavuuden ja käytettävyyden parantaminen sekä aineiston pitkäaikaissäilytysratkaisun kehittäminen.

Tietoarkistolla on edustus hankkeen pitkäaikaissäilytysjaostossa. Tietoverkkoasiantuntija osallistui jaoston kokouksiin vt. jäsenenä. Kokouksia ja hankkeeseen liittyviä koulutustilaisuuksia oli vuoden aikana yhteensä 11. Jaoston tehtävänä on valmistella suunnitelma kansallisen kulttuuriperinnön pitkäaikaissäilytysratkaisumalliksi siten, että se on toteutettavissa vuoteen 2016 mennessä.

Syksyllä tietoarkisto osallistui hankkeen toteuttamaan ja Kansallisarkiston koordinoimaan laajaan selvitystyöhön. Tavoitteena oli selvittää keskitettyyn pitkäaikaissäilytykseen liittyviä haasteita (erityisesti strategista ja teknistä kykyä) sekä keskitetyn ratkaisun hyötyjä siihen osal-

listuville muistiorganisaatioille. Esiraportin perusteella tietoaarkiston valmiudet ovat hyvällä tasolla moniin muihin kansallisiin muistiorganisaatioihin verrattuina. Jaoston työ jatkuu vuoden 2010 puoleenväliin saakka.

■ KDK-hanke: <http://www.kdk2011.fi/>

TUTKIMUKSEN TIETOAINAINEISTOT -HANKE

Opetusministeriö aloitti 2009 hankkeen, jonka tavoitteena on tutkimuksen sähköisten tietoa-aineistojen mahdollisimman laajan käytön edistäminen. Tieteen tietotekniikan keskus CSC:n toteuttamalla hankkeella on poikkihallinnollinen ohjausryhmä. Ohjausryhmälle nimettiin asiantuntijaryhmä, jonka jäsenenä toimi tietoaarkiston kehittämispäällikkö. Tehtävänä on ollut tuottaa ohjausryhmälle kokonaisnäkemys Suomen tilanteesta, kansainvälisistä järjestelyistä ja toivottavista kehityslinjoista. Asiantuntijaryhmän määräaika on tammikuun 2010 loppu. Koko hankkeen ja ohjausryhmän määräaika on 31.12.2010.

MAANPUOLUSTUSTAHDON INDIKAATTORI FINDIKAATTORI.FI-PALVELUUN

Syksyllä tietoaarkisto solmi yhteistyösopimuksen Findikaattori.fi-verkkopalvelun kanssa. Tietoaarkisto toimittaa palveluun suomalaisten maanpuolustustahtoa kuvaavan indikaattorin tiedot. Maanpuolustustahtoa mitataan maanpuolustuksen suunnittelukunnan, MTS:n, tutkimuksissa, jotka arkistoidaan tietoaarkistoon heti tutkimusraportin julkaisemisen jälkeen. Findikaattori.fi on Tilastokeskuksen ja valtioneuvoston kanslian yhteistyöprojektin tuote, jonka tarkoituksena on parantaa indikaattorityyppisen tilastotiedon saavutettavuutta.

■ Findikaattori.fi: <http://www.findikaattori.fi/>

Kansainvälistä yhteistyötä ja hankkeita

Tietoaarkisto toteuttaa tehtäviään tekemällä aktiivista yhteistyötä alan kansainvälisten ja erimaiden kansallisten toimijoiden kanssa.

IASSIST, INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR SOCIAL SCIENCE INFORMATION SERVICE AND TECHNOLOGY

IASSIST on yhteiskuntatieteellistä tutkimusta tukevien yksiköiden, kuten tietoaarkistojen ja datakirjastojen, työntekijöiden kansainvälinen järjestö. Sen tärkein toimintamuoto on vuosittain järjestettävä kansainvälinen konferenssi. Tämä alan suurin kansainvälinen konferenssi järjestettiin 26.–29.5.2009 Tampereen yliopistossa ja Tampere-talossa teemalla *Mobile Data and the Life Cycle*. Paikallisista järjestelyistä vastasi tietoaarkiston työryhmä ja konferenssin tieteelli-

sestä ohjelmasta IASSISTin ohjelmatoimikunta. Osallistujia oli runsas 200 ympäri maailmaa. Tampereen kaupunki järjesti konferenssivieraille vastaanoton vanhalla raatihuoneella.

IASSIST-konferenssi toi tietoarkistolle kansainvälistä näkyvyyttä ja edisti verkostoitumista sekä Suomessa että kansainvälisesti erityisesti tutkimusaineistojen, tutkimuksen etiikan ja kirjastoyhteistyön piirissä. Konferenssin yhteydessä järjestetyssä IFDO-kokouksessa (International Federation of Data Organisations for the Social Science) tietoarkiston johtaja valittiin IFDO:n puheenjohtajaksi.

Tietoarkiston tietopalvelupäällikkö luopui IASSISTin hallituksen Euroopan aluesihteerin tehtävästä ja antoi konferenssissa viimeisen toimintakatsauksensa. Tietoarkiston informaatikko aloitti nelivuotisen kauden hallituksessa Euroopan edustajana. Hän tuli valituksi alkuvuonna järjestetyssä sähköisessä vaalissa. Tietoverkkoasiantuntija on järjestön web-työryhmän ja 2010 konferenssin ohjelmatoimikunnan jäsen.

Konferenssiohjelma ja esitykset ovat verkossa: <http://www.fsd.uta.fi/iassist2009/>.

■ IASSIST: <http://www.iassistdata.org/IFDO>: <http://www.ifdo.org/>

ICPSR, INTER-UNIVERSITY CONSORTIUM FOR POLITICAL AND SOCIAL RESEARCH

ICPSR on Yhdysvalloissa toimiva kansainvälinen yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen keskus, joka tarjoaa jäsentensä käytettäväksi maailman suurimman yhteiskuntatieteellisen elektronisen data-arkiston ja järjestää kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmäkursseja. Tietoarkisto vastaa Suomen kansallisesta jäsenmaksusta, ja Suomen yliopistot ovat tätä kautta ICPSR:n jäseniä. Vuonna 2009 tietoarkisto käytti aktiivisesti ICPSR:n arkistoa, josta se sai muun muassa tuoreimmat Eurobarometrit. Tietoarkisto välittää kaikkia ICPSR:n aineistoja suomalaisille tutkijoille.

■ ICPSR: <http://www.icpsr.umich.edu/>

DDI-ALLIANSSI

Tietoarkisto on ollut vuodesta 2003 lähtien yhteiskuntatieteellisten data-aineistojen kuvailuun tarkoitettua DDI-formaattia kehittävän kansainvälisen DDI-allianssin jäsen. Allianssin asiantuntijakomiteassa tietoarkistoa edustaa tietopalvelupäällikkö, joka aloittaa vuoden 2010 alussa komitean varapuheenjohtajana. Tietoarkiston kielenkääntäjä toimii kontrolloitujen sanastojen työryhmän puheenjohtajana.

■ DDI: <http://www.ddialliance.org/>

CESSDA, COUNCIL OF EUROPEAN SOCIAL SCIENCE DATA ARCHIVES

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto on Euroopan data-arkistojen yhteenliittymän, CESSDAn, jäsen. CESSDAn toimintaa kehitetään vuosittaisissa johtaja- ja työntekijätapaamisissa, joihin tietoarkiston edustajat osallistuvat aktiivisesti. Vuoden 2009 työntekijätapaamisen aiheena olivat millaisia metatietoja aineistoista tarvitaan CESSDAn tulevassa eurooppalaisessa

tutkimusinfrastruktuurissa ja siirtyminen kohti DDI-kuvailuformaatin uutta versiota. Tietoarkiston tietopalvelupääliikkö toimi CESSDAn verkkosivujen toimittajana ja koordinoi int-rasivuston kehittämistä.

■ CESSDA: <http://www.cessda.org/>

CESSDA-PPP JA CESSDA-ERIC

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto toimi aktiivisesti EU:n 7. tutkimuksen puiteohjelman rahoittamassa CESSDA-PPP-hankkeessa, joka on osa eurooppalaisia tutkimusinfrastruktuureja rakentavaa ESFRI-prosessia. PPP tarkoittaa ESFRIn hyväksymää valmisteluvaiheen hanketta (*Preparatory Phase Project*).

CESSDA-PPP eteni lähes päätökseen saaden valmiiksi suurimman osan uuden tutkimusinfrastruktuurin perustamisen edellyttämistä sopimusluonnoksista. Tietoarkiston johtaja osallistui vuoden aikana ERICin valmisteluun sekä hankkeen johtoryhmän jäsenenä että CESSDAn varapuheenjohtajana. Tietoarkiston kielenkääntäjän johtama työkokonaisuus eteni suunnitellusti. Työkokonaisuus valmisti alan asiasanoitukseen, monikieliseen hakuun, dokumentointiin ja kontrolloituihin sanastoihin liittyviä tehtäviä.

Loppuvuoden aikana varmistui, että tietoarkisto voi osallistua perustettavaan uuteen tutkimusinfrastruktuuriin täysjäsenenä vuodesta 2010 alkaen. Jäsenyyden vaatima lisärahoitus (70 000 euroa vuodessa) saatiin tietoarkiston budjettiin yliopiston ja opetusministeriön sekä tietoarkiston ja yliopiston välisissä tulosneuvotteluissa. Uuden infrastruktuurin päämaja sijoitetaan Norjan Bergeniin. Infrastruktuurin toimeenpanon ja kokonaisrahoituksen yksityiskohdista sovittaneen valtiosopimuksin ERIC-mallin mukaisesti vuoden 2010 aikana. Uusi ERIC-muotoinen organisaatio edellyttää CESSDAlta huomattavaa muutosta tähänastiseen löyhään yhteistyötapaan. Cessda-ERIC sisältää joukon keskitettyjä toimintoja ja palveluita, joihin jäsenmaita edustavat organisaatiot integroituvat aikaisempaa tiiviimmin.

Kansainvälistä aineistoyhteistyötä

Tietoarkisto rahoittaa vertailevan tutkimuksen infrastruktuureille suunnatusta määrärahas-taan useiden kansainvälisten tutkimusten aineistonkeruuta. Lisäksi tietoarkiston työntekijät osallistuvat muun muassa aineistojen keruun suunnitteluun ja data-aineistojen prosessointiin tutkimuskäyttöä varten. Vuoden 2009 aikana uutta aineistoa julkaistiin tai kerättiin tai palveluita kehitettiin International Social Survey Programme -, European Social Survey - ja Luxembourg Income Study -hankkeissa. World Values Survey - ja Comparative Study of Electoral Systems -hankkeet eivät työllistäneet tietoarkistoa vuoden 2009 aikana.

ISSP, INTERNATIONAL SOCIAL SURVEY PROGRAMME

Suomi on ollut maailmanlaajuisen yhteiskuntatieteellisen ISSP-vertailututkimusohjelman jäsen vuodesta 2000 lähtien. Osallistuminen on järjestetty usean eri organisaation yhteistyönä.

Tietoarkiston lisäksi mukana ovat Tilastokeskus sekä Tampereen yliopiston sosiaalitutkimuksen laitos. Tilastokeskus on kerännyt vuosittain Suomen ISSP-aineistot postikyselyinä. Vuonna 2009 kerättiin *Eriarvoisuus Suomessa* -aineisto. Vuonna 2008 kerätystä *Suomalaisten arvot ja uskonnollisuus* -aineistosta ei julkaista kansallista peruseroportaattia. Kirkon tutkimuskeskus julkaisee sen sijaan aiheesta kansainvälisesti vertailuvan tutkimuksen, kun kansainvälinen aineisto on käytettävissä.

■ ISSP-tietoa suomeksi: <http://www.fsd.uta.fi/aineistot/kvdata/issp.html>

ESS, EUROPEAN SOCIAL SURVEY

ESS on eurooppalainen joka toinen vuosi toistettava vertailututkimushanke. Suomen kansalliset aineistot on rahoittanut Suomen Akatemia ja kerännyt Tilastokeskus. Tietoarkisto tuottaa Suomen aineistoista suomenkieliset versiot, joita jaellaan tietoarkiston normaalin käytännön mukaan. Tietoarkiston johtaja on hankkeen kansallisen ohjausryhmän jäsen, ja tietoarkisto tiedottaa aktiivisesti ESS-aineistoista asiakkailleen. Vuonna 2009 ESS julkaisi neljännen aallon aineistot verkkopalvelussaan. Viidennen aallon vaihtuvat moduulit valittiin. Euroopan kriminaalipoliittisen instituutin johtaja **Kauko Aromaa** on mukana ryhmässä, joka suunnittelee Luottamusta rikosoikeudelliseen järjestelmään käsittelevää moduulia.

■ ESS-tietoa suomeksi: <http://www.fsd.uta.fi/aineistot/kvdata/ess.html>

LIS, LUXEMBOURG INCOME STUDY

LIS-projekti tarjoaa tutkijoiden käyttöön kansainvälistä vertailuaineistoa tulonjaosta, työmarkkinoista ja varallisuudesta. Tietoarkisto vastaa Suomen LIS-jäsenmaksusta. Aineistojen käyttö on maksutonta jäsenmaiden tutkijoille, mutta vaatii rekisteröitymisen.

Elokuussa 2009 LIS avasi uuden verkkopalvelun, LIS Web Tabulatorin, jossa rekisteröityneiden käyttäjien on mahdollista tehdä ristiintaulukointeja. Palvelussa on kaksi Suomen aineistoa 2000-luvulta. Suomalaisten tutkijoiden LIS-käyttö on pysynyt jo usean vuoden suunnilleen samalla tasolla. Vuonna 2009 suomalaisia rekisteröityneitä käyttäjiä oli 42, joista 17 on aktiivisia. Suomalaiset ovat käyttäjätilastossa kolmannella sijalla, kun käyttäjiä on kaikkiaan 29 maasta. LISin julkaisusarjan julkaisuista 63,5 prosentissa on käytetty suomalaista aineistoa. Vuoden aikana julkaistiin 11 uutta suomalaista aineistoa sisältävää tutkimusta. LIS-projektilla on suomalainen tutkimusjohtaja, **Markus Jäntti**.

■ LIS-tietoa suomeksi: <http://www.fsd.uta.fi/aineistot/kvdata/lis.html>

Talous

TULOT	2008	2009	
	768 900	833 700	<i>Perusvoimavarat</i>
MENOT	2008	2009	
	543 700	609 600	Palkat
	74 900	105 600	Tilakustannukset
	73 000	75 900	Hankinta- ja kulutusmenot
	691 600	791 100	
	77 300	42 600	Siirtovarot

Vuoden 2009 luvut alustavia.

Siirtovarot vuodelta 2009 jaksotetaan seuraaville viidelle vuodelle

Tietoarkisto saa pääosan tuloistaan opetusministeriöltä Tampereen yliopiston kautta kanavoituna perusvoimavararahoituksena. Vuosien 2008 ja 2009 tulot ja menot on esitetty taulukossa.

Perusvoimavaroihin sisältyy vuosittain määräraha, josta tietoarkisto rahoittaa muun muassa kansainvälisten vertailututkimusaineistojen keruuta ja aineistoinfrastruktuurien jäsenmaksuja. Määrärahan jakamisesta vuosille 2007–2010 päätettiin neuvottelukunnan ja johtokunnan kokouksissa keväällä 2007. Vuonna 2009 kuluja aiheutui International Social Survey Programmen (ISSP:n) aineistokeruusta ja Luxembourg Income Studyn (LISin) jäsenmaksusta. Vuodelle 2009 siirtyneistä varoista merkittävä osa oli tarkoitettu World Values Surveyn (WVS:n) lykkääntyneen keruun rahoittamiseen. Aineistoa ei kerätty vielä, mutta kansainvälisiin infrastruktuureihin sidotut siirtovarot käytettiin aikaistettuihin LIS- ja ISSP-kuluihin. Muussa tapauksessa niistä olisi ollut käytettävissä vain viidesosa vuonna 2010.

Tietoarkiston johtokunta ja valtakunnallinen neuvottelukunta

Tietoarkiston toimintaa ohjaavat johtokunta ja valtakunnallinen neuvottelukunta. Niiden tehtävät on määritelty yliopiston johtosäännössä. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston johtokunta koostuu Tampereen yliopiston laitosten ja tiedekuntien sekä opiskelijoiden edustajista. Johtokunnan esittelijä on tietoarkiston johtaja. Neuvottelukunnassa on edustajia Suomen eri yliopistoista ja muista yhteistyöorganisaatioista.

Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston johtokunta
toimikausi 1.8.2007–31.7.2010, opiskelijajäsenet 2009–2010

Varsinainen jäsen

Puheenjohtaja
Jukka Kultalahti
Irma Sulkunen
Anssi Auvinen
Jari Eskola
Marja Alastalo (15.10. asti)
Jouko Nätti (15.10. alkaen)
Marjo Rita Valtonen
Pentti Raitttila
Tuomas J. Alaterä
Anniina Lehtonen
Henri Seppänen

Varajäsen

Timo Keski-Petäjä
Eija Kukkurainen
Tiina Salminen
Veli-Matti Värri
Jouko Nätti (15.10. asti)
Esa Reunanen (15.10. alkaen)
Tapio Nummi
Eero Pantzar
Hannele Keckman-Koivuniemi
Henri Seppänen
Janika Kuusisto

Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston valtakunnallinen neuvottelukunta
toimikausi 1.8.2007–31.7.2010

Varsinainen jäsen

Turun yliopisto:
Seppo Pöntinen (puheenjohtaja)

Varajäsen

Katja Forssén

Helsingin yliopisto:
Susanna Fellman

Pekka Martikainen

Jyväskylän yliopisto:
Saija Mauno

Timo Anttila

Lapin yliopisto:
Jukka Mäkelä

Suvi Ronkainen

Oulun yliopisto:
Terttu Kortelainen

Vesa Suominen

Vaasan yliopisto:
Ari Salminen

Pirkko Vartiainen

Åbo Akademi:
Marko Joas

Ann-Sofie Hermanson

Suomen Akatemia:

Maija-Liisa Toikka

Jarmo Laine

Opetusministeriö:

Ilkka Turunen

Eeva Kaunistmaa

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos:

Jussi Simpura

Olli Nylander

Tilastokeskus:

Eero Tanskanen

Johanna Rantanen

Kansallisarkisto:

Markku Mäenpää

Maija-Liisa Tuomi

Tampereen yliopiston kirjasto:

Paula Manninen

Merja Hyödynmaa

Tampereen yliopiston ylioppilaskunta (2009–2010):

Henri Seppänen

Janika Kuusisto

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto:

Sami Borg

Henkilökunta vuonna 2009*

Sami Borg	johtaja
Helena Laaksonen	informaatikko
Katri Aarnio	hallintoasiainsihteri

Asiakaspalvelu ja aineistonkäsittely

Mari Kleemola	tietopalvelupäällikkö
Arja Kuula	kehittämispäällikkö
Seppo Antikainen	tutkimusamaneuensi
Hannele Keckman-Koivuniemi	tietopalveluasiantuntija
Taina Jääskeläinen	kielenkääntäjä
Hanna Marjamäki	tutkimusamaneuensi (11.9.–31.12.2009)
Tarja Uotila	asiakas- ja tietopalvelusihteri

Tekninen tuki

Matti Heinonen	atk-erikoistutkija
Ari Paloposki	järjestelmäsuunnittelija (1.5.–31.12.2009)
Jouni Sivonen	pääsuunnittelija (1.–28.2.2009)
Sirkka Säynäjäkangas	atk-erikoistutkija

Verkkopalvelut

Tuomas J. Alaterä	tietoverkkoasiantuntija
-------------------	-------------------------

Tasa-arvotiedon keskus MINNA

Annukka Jamisto	tietopalveluasiantuntija (16.5.2009–30.4.2010)
Sari Pikkala	tietopalvelupäällikkö (1.8.2009–31.5.2010)

Siviilipalvelusmiehet

Sami Granstedt	siviilipalvelusmie (4.2.2008–2.1.2009)
Juhani Lammi	siviilipalvelusmie (25.8.2008–24.7.2009)
Mika Rantanen	siviilipalvelusmie (7.1.2009–6.12.2009)
Miika Halmetoja	siviilipalvelusmie (15.10.2009–)

* Ei sisällä kesäharjoittelijoita ja tuntityöntekijöitä

YHTEISKUNTATIEEELLINEN
TIETOARKISTO

Käyntiosoite: Åkerlundinkatu 2 A, 5. krs
Tampere
Postiosoite: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto
33014 Tampereen yliopisto
Puhelin: (03) 3551 8519
Faksi: (03) 3551 8520
Sähköposti: fsd@uta.fi
Kotisivu: <http://www.fsd.uta.fi>

